

Miskolci Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Kulturális es Vizuális Antropológiai Intézet

A Galgahévízi ökofalu antropológiai vizsgálata

Készítette: Vass Kitti

Konzulens: dr. Ilyés Zoltán

Miskolc

2012

Tartalom

Tartalom	2
I. Bevezetés.....	3
II. Szakirodalmi áttekintés	6
II.1. Ökofalu mozgalom	6
II.2. Galgahévízi ökofalu.....	10
III. Az ökofalu imázsa	13
IV. A megvalósulás akadályai	19
IV.1. Gazdasági aspektus	19
IV.2. Ökológiai aspektus	23
IV.3. Társadalmi/spirituális aspektus	25
V. Összegzés.....	29
VI. Irodalomjegyzék.....	31
VII. Melléklet	34

I. Bevezetés

Jelen munka a 2011-2012-ben végzett terepkutatáson alapuló, Egy Pest megyei ökofalu antropológiai vizsgálata című dolgozat folytatása. A helyszín és az alaptézis lényegében nem változott, de ez a dolgozat árnyaltabb képet ad a Galgahévízi ökofaluról és az ott lezajló folyamatokról. Kutatásom eredményeit az előző dolgozathoz képest átstrukturálva, más vezérfonal mentén mutatom be.

Azért vélem fontosnak a téma továbbkutatását, mert az elmúlt egy évben több olyan internetes- és sajtóanyag jelent meg, amely árnyaltabban rá tud mutatni az ökofalu szervezés problémáira. Az eddigi kritikák végiggondolásával ellenőriztem előző dolgozatomban leírt meglátásaimat, következtetéseimet.

A dolgozatom első részét az ökofalu mozgalomelméleti áttekintése és az általam vizsgált Pest megyei ökofalu bemutatása adja. A dolgozatom egy olyan – a 20. században létrejött – mozgalom gyakorlati megnyilvánulását ismerteti, amely célja egy olyan társadalom létrehozása, amelyben az emberek a környezettel harmóniában, azt nem kizsákmányolva élnek. Kutatásom célja rávilágítani arra, hogy milyen képet igyekeznek kialakítani az ökofalu meghatározó egyéniségei, milyen retorikai elemekkel exponálják az ökofalu szükségszerűségét, tehát a dolgozatom része egy imázsvizsgálat is.

Dolgozatom következő részét három aspektus mentén fogom kifejtetni. Az ökofalvak a Global Ecovillage Network szerint olyan tervezett települések, amelyek gazdaságilag, ökológiailag és társadalmilag, spirituálisan is fenntarthatóak. Az ökofalunak ezt a három alappillérét szokták szimbolikusan a háromlábú székek nevezni (Tree Legged Stool). Az ökofalut szimbolizáló háromlábú szék támaszai azonos fontosságúak a „szék stabilitásához”. (Hári B.:2009) Az interjúk alapján mind a három pillért megvizsgálva igyekszem rámutatni az ökofalu lehetséges problémáira, megvalósításának akadályaira. Kutatások témájává teszem, hogy a galgahévízi ökofalu mennyire felel meg az ökofalu elvárt feltételeinek. Dolgozatom rámutat arra, hogy ezek az ökoparadigmához kapcsolódó célképzet gyakorlati megjelenései a szociokulturális életvilág látványos átalakulásával járnak együtt, új falvak épülnek, migrációs folyamatokat indít be stb.

Hipotézisem szerint a galgahévízi ökofalu lakói egy olyan pozitív mintát szeretnének a fogyasztói társadalom elé tárni, hogy nem kell a környezetünkre és társadalmunkra egyaránt rombolóan ható tömegtermelést preferálni, hiszen az élethez szükséges feltételeket helyben is

meg tudják teremteni maguk számára. Felmerül a kérdés, hogy ez a felmutatott, pozitív minta kifelé való megfelelés vagy inkább öncél? Ettől függetlenül, mint Budapest vonzáskörzetében élők nem tehetik meg, hogy teljes mértékben elszakadjanak a globalizálódó világtól, közvetve (gyermekükön keresztül) vagy közvetlenül (munkájuk, társadalmi kapcsolatrendszerük révén) is kötődnek ahhoz. A galgahévízi ökofalu lakói előzetes feltevésem szerint a jobb életminőség reményében költöztek le az ökofaluba, az ökofarmon termelt termékeket preferálják, viszont nagyban függenek a várostól, a falut – a szuburbanizáció általános trendjeitől nem igazán eltérő módon – lényegében alvótelepülésként használják. Feltevésem szerint az egyének lakóhelyválasztásában – az egészséges életmód és a környezettudatosság mellett – a szuburbanizáció trendjei is kiemelkedő szerepet kapnak, így az ökofalu lakófunkciója könnyen módosulhat alvóvárosként való használatra. Ha ez a feltevésem beigazolódik, akkor a dolgozat rámutat arra, hogy az ökofalu „három lába” nincs összhangban.

Kutatásomat 2011 novemberében kezdtem el, amely két fő szakaszra bontható. Első szakaszt a tereppel való megismerkedés jelentette. A terepre való bejutásomat a Gaia Alapítvány elnöke, Gábor Eszter segítette. Először a minden hónap első vasárnapján megrendezett nyíltnapon vettem részt, ahol hallhattam az ökofalu vezető személyiségeitől a pontos tervek alapján felépülő ökofalu koncepciót. Kutatásom további szakaszában kerültem kapcsolatba az ökofalu lakóival, illetve ekkor került sor az interjúk elkészítésére. Kutatási témám feldolgozásához legalkalmasabb módszernek a félig strukturált interjút vélem, mivel így van egy adott vezérfonala az interjúknak, de az előre megfogalmazott kérdésekre kapott válaszok alapján tudom további kérdéseimet strukturálni. Ezeknek a félig strukturált interjúknak öt nagyobb alappillére volt, amik a következők voltak:

1. Korábbi lakóhelyek, lakókörülmények
2. Tanulmányok, munka, érdeklődési területek
3. Zöld projektekkel való találkozások
4. Faluról és városról való elképzelések
5. Közösség, önmaga pozicionálása

Ezen pontok vezérfonalán haladva képes voltam a falu lakosai motivációinak, az ökofaluról alkotott elképzeléseik feltárására, illetve narratívájukon keresztül következtetni tudtam arra, hogy az ökofalu három alappillére mennyire kiegyensúlyozott, mennyire alkot konzisztens

egészet. Interjúalanyaim közül öt már az ökofaluban lakik, kettő telektulajdonos, akik Budapesten élnek.

Az imázsvizsgálat elvégzéshez a nyomtatott- és internetes sajtóelemzés módszerét választottam. A diskurzusanalízis egyes módszertani fogásait emeltem be a dolgozatba, de ezzel a módszertani eszközzel csak részben élek, mivel a szövegkorpusz nem egységes, azt több helyről emeltem be az értelmezésbe. Így az elemzést nevezhetjük egyfajta – az ökofaluról kialakított – inkluzív és exkluzív narratívák tanulmányozásának.

Témaválasztásom személyes indítéka: Elköteleződésemm a természetvédelem iránt és az ökológiai mozgalmak iránti érdeklődésem korán megmutatkozott, valószínűleg mert olyan rurális környezetben nőttem fel, ahol sokkal közvetlenebb kapcsolatban vannak az emberek a természettel.

II. Szakirodalmi áttekintés

II.1. Ökofalu mozgalom

Az ökofalu kialakulásának okait a régmúltban kell keresni. Morus Tamás, angol író, jogász fogalmazta meg először 1515-ben azt az utópiát, amelyben egy tökéletes világ létrehozása lehetséges, sőt szükségszerű. Ez a világ elzárt sziget, így békében fejlődhet saját törvényei szerint. Az elképzelés szerves része a magántulajdon megszüntetése és a közös tulajdon intézményesítése. Férfi és nő egyaránt kiveszik a részüket a termelésből, azt mindenki beadja a közösbe és redistribúció során mindenki részesül a megtermelt javakból, amennyire neki és családjának szüksége van. Ebben a műben jelent meg a polgári utópisztikus szocializmus első koncepciója, majd több Kelet-Európában meghonosodott politikai eszme vette át Morus Tamás gondolatát. Az 1970-es években több megmozdulás is történt annak érdekében, hogy ezt a világot megvalósítsák. (Ilyen volt pl. 1971-ben a Stephen Gaskin vezette San Francisco-i hippifelkelés, amely célja egy önfenntartó közösség létrehozása, szakítva az egyre terjedő gazdasági globalizációval. Ez a csoport később Tennessee-ben telepedett le és itt hozták létre a The Farmot.) Hasonló célok elérése érdekében hozta létre a Jackson házaspár Dániában a Gaia Trust alapítványt, amely támogat minden olyan kezdeményezést, ami a fenntartható fejlődést tűzi ki célul.¹

A 20. század második felében létrejött új alternatív mozgalmak célja az ember és a környezet harmóniájának megvalósítása, a föld olyan kihasználása, amely tekintettel van a természeti erőforrások korlátozott voltára. Ezeknek a mozgalmaknak a résztvevői világszerte ökofalu kezdeményezésekbe kezdtek, ahol a globalizált világot elhagyva a természettel harmonikusabb élet kialakítására törekszenek. Az ökofalu mozgalom tagjai a többi anti-globalizációs mozgalom szereplőjéhez hasonlóan tiltakoznak a transznacionális vállalatok által uralt globális gazdasági modellek ellen. Az ökofalu mozgalom tagjai egy olyan életmód kialakítására törekszenek, amely figyelembe veszi az erőforrások korlátozottságát. A mozgalom formálisan 1995-ben vette kezdetét a skóciai Findhorn-ban, ahol „Ökofalvak és fenntartható közösségek” címmel konferenciát szerveztek. (Jackson R. 2004)

A hivatalossá válást megelőzően már több kezdeményezés is létezett, mely a fenntarthatóság szellemében jött létre, s amely a mozgalom kibontakozásához vezetett. Az első jelentős próbálkozás a Skandináv Alternatív Mozgalom volt, mely 1982 és 1989 között

¹ http://www.zoldenergetika.hu/zem/index.php?option=com_content&view=article&id=177:utopianak-tnt&catid=62:evszazad&Itemid=81

mintegy 100 északi közösséget fogott át és koordinált. A kezdeményezés résztvevői számára hamarosan világossá vált, az emberiség rendelkezik mindazzal a tudással és eszközökkel, melyekkel a társadalmi és ökológiai problémák orvosolhatóak, és a világ elindulhat a változás, a fenntarthatóság útján. (Hári B. 2009: 18) Az ökofalu mozgalom főleg a nyugati országokban az Egyesült Államokban, Németországban, Dániában, Svédországban nyert nagy teret, de egyre több fejlődő országbeli kezdeményezés is létezik. Az ökofalvak közösségei tudatosan, szándékosan kialakított közösségek (intentional communities), melyekben az emberek egy közös cél elérése érdekében élnek és dolgoznak, egy közös látomást szeretnének megvalósítani. (Coke-Bay D. 2009: 17)

Az ökofalu mozgalom nagyon sokszínű „mozgalomegyüttest” foglal magába, tehát nem csak egy homogén csoportot ölel fel, hanem gyökerei különböző ideológiákból táplálkoznak. Ezek a következők:

1. Ökológiai mozgalmak: ez a mozgalom egybe tömöríti mind az atomenergia ellenes mozgalmat mind a tágabb értelemben vett környezetvédelmi kezdeményezéseket. Céljuk egy olyan társadalom létrehozása, amelyben ökológiai és bizonyos szociális, demokratikus szempontok dominálnak.
2. Új békemozgalom: Ennek a mozgalomnak a célja a mindenféle agresszió ellen való küzdelem. Képviselői lázadnak a jelen társadalmi normák ellen. Erre a legjobb példát a hippie szubkultúra képviselői kínálják.
3. Új feminizmus: A hagyományos emancipációs mozgalom utódjaként nem csak a férfi és a nő egyenjogúságát követeli, hanem küzd a női sajátosságok és értékek elismeréséért és küzd a szexizmus ellen.
4. A harmadik világ problémáival foglalkozó állampolgári kezdeményezések: képviselői a harmadik világban élők nyomorát és alávetettségét a jelenkori világgazdasági és társadalmi rendszer eredményének tulajdonítják. Céljuk a gazdaság és társadalom gyökeres megváltoztatásával segíteni ezeken a népeken.
5. Ifjúsági szubkulturális csoportok: Láznak a jelenlegi társadalmi normák ellen, ilyenek például a házfoglalók, vagy ún. autonómok.
6. Az alternatív oktatási módszer aktivistái: Akik szerint a jelenlegi oktatási rendszer a fogyasztói társadalom értékrendjét közvetíti. Célja egy olyan társadalom létrehozása, ahol nem a pénz a legfőbb érték (Szabó M.: 1989: 7).

Láthatjuk tehát, hogy ezek a mozgalmak a „hagyományos” társadalommal szembeállított „alternatív” társadalom utópiáját képviselik. Jóllehet ezek a mozgalmak eltérő célokkal, társadalmi bázissal rendelkeznek, de programjaikból kibontható a fennálló társadalom bírálatának fő iránya, illetve az alternatív társadalom pozitív jövőképe (Szabó M.: 1989: 7).

A Dániában, 1994-ben létrehozott Ökofalu Világhálózat (GEN – Global Ecovillage Network) fogja össze és erősíti a világ összes ökofalu kezdeményezéseit. Ennek a szervezetnek három nagy regionális központja működik, Európa – Afrika (GENE, GENA), Ázsia-Óceánia (GENOA) és Észak- és Dél-Amerika (ENA). Ennek a hálózatnak ma már több ezer tagja van és lehetőséget ad a tagok tapasztalatcseréjére (Cake-Bay Dániel 2009: 18).

Az ökofalu fogalmát először Robert Gilman – az amerikai Context magazin szerkesztője – határozza meg a The Gilman's Report to Gaia Trust című jelentésében (1991). Ezen definíció szerint az ökofalu: "emberi lépték, minden jellemzővel rendelkező települést jelent, amelyben az emberi tevékenységek károsodás nélkül építhetők be a természeti világba, méghozzá olyan módon, hogy az elősegíti az egészséges emberi kiteljesedést és sikeresen folytatható a végtelenségig" (Cake-Bay Dániel 2009: 18). Az ökofalu mozgalom magyarországi képviselői is megfogalmazták az ökofalu definícióját. Borsos Béla szerint „az ökofalu olyan település, ahol alkalmazzák mindazokat a technológiákat, társadalmi, gazdasági és közösség-szervezési módszereket, amelyek lehetővé teszik azt, hogy az adott természeti környezet erőforrásait a lehető legnagyobb mértékben és leghatékonyabban felhasználva hosszú távon életképes és a szó igazi értelmében vett fenntartható emberi közösség alakuljon ki” (Csiky M. 1998: 21). Tömör definíciót ad a GEN, miszerint „az ökofalvak környezetüket kismértékben terhelő, fenntartható, teljes és kiegyensúlyozott életet biztosító emberi települések.”

Az ökofalu mozgalom a többi alternatív mozgalomhoz hasonlóan jelzi, hogy az emberek egy csoportja felismerte saját környezetének korlátait, a fenntarthatóság szükségességét. Lynn White, Jr. szerint a nyugati gondolkodásmódból – miszerint Isten akarata, hogy az ember a természetet a maga céljaira kihasználja – következik, hogy a természet felett áll. Az író megfogalmazza, hogy az ökológiai válság tovább mélyül, ha az ember nem látja be, hogy a természet nem csak az ember szolgálatára teremtetett (Lynn White, Jr. 2000: 32). Az ökofalvak lakói ezt felfedezve új szellemiségű közösségeket próbálnak létrehozni.

Persze minden ökofalu kezdeményezés különböző utakat jár be attól függően, hogy milyen társadalmi, kulturális és gazdasági fejlettségű területen jön létre, illetve attól függően, hogy milyen éghajlaton, természeti környezetben hozzák létre. Az heterogenitásuk ellenére az ökofalvak célja a fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés megvalósítása.

A fenntartható fejlődés fogalmát először 1987-ben az ENSZ Bruntland-jelentésében fogalmazták meg. Eszerint a fenntarthatóság elve akkor érvényesül, ha az emberiség oly módon elégíti ki jelenlegi szükségleteit, hogy azzal nem veszélyezteti a jövő generációk lehetőségét arra, hogy ők is kielégíthessék saját igényeiket. Az emberiség mai állapotát tekintve messze nem fenntartható módon él. Egyre többen látják be, hogy a jelenlegi életvitel és tőkés gazdálkodási rend hosszútávon nem fenntartható. Hasonlóképpen gondolkodnak az ökofalvak lakói is. (Hári B. 2009: 8) Ennek ellenére a fenntartható fejlődés fentebb leírt fogalma igen problematikus, egyre több ökoteoretikus kérdőjelezi meg a fenntarthatóság elvi alapjait és gyakorlati megvalósításának lehetőségeit. (Gyulai I. 2000: 5)

II.2. Galgahévízi ökofalu

Az alternatív életformáknak, így az ökofalvaknak is a gazdasági válság és az erre reflektáló médiaérdeklődés ad aktualitást. A 2000-es évektől egyre többet hallani ezekről a kezdeményezésekről, pedig a legtöbb magyarországi ökofalu kezdeményezés már a 1980-as években létrejött.

Az általam vizsgált galgahévízi ökofalu gondolata az 1980-as évek végén született meg egy fiatal értelmiségiekből álló baráti társaságban, akik látva a világ globális problémáit egy olyan közösségi teret álmodtak meg, ahol szándékaik szerint elszakadhatnak a társadalom pénzcentrikus világától, és egy mértékletesebb, harmonikusabb életmódot tudnak megvalósítani. A galgahévízi ökofalu koncepciójának kialakítója a társaság egyik tagja Varga Géza volt, aki svédországi tanulmányai alatt szerzett tudást hasznosítani tudta az ökofalu-álmom gyakorlati megvalósításának érdekében. Az 1972-es környezetvédelmi világkonferencián ismerkedett meg Denis és Donella Meadowsnak a konferenciára írott könyvével (A növekedés korlátai), az ebben lefektetett elvek alakították elképzelését az ökofaluról. (Kincsei É. 2009)

1988-ban létrehozták a Galgafarm Első Organikus Mezőgazdasági és Fogyasztási Szövetkezetet², majd 1990-ben megalapították a Gaia Alapítványt³. Emellett Népfőiskolát indítottak, amelynek célja a helyi tudás feltérképezése mellett a környezettudatos életmód megismertetése a helyi lakossággal. A Népfőiskolán főleg egészségmegőrző programokat és a fenntarthatóság témájában nyári egyetemet szerveznek.

Az ökofalu modellje négy alappilléren nyugszik: az ökológiai gazdálkodás, az ökofalu, az oktatóközpont és egy biomedicinára alapozott természetgyógyász klinika. Az utóbbi nagy szerepet játszott a helyszín kiválasztásában, hiszen Galgahévíz rendelkezik termálforrással, ami alapul szolgált volna a klinika megvalósítására, ezt azonban még nem tudták kivitelezni. További előnyt jelent, hogy Budapest vonzáskörzetében van (50 km), viszont festőien szép, természet közeli, a Gödöllői-dombság Tájvédelmi körzet részét képezi.

² Az ökögazdaságot összefogó szövetkezet, amely 300 hektáron termeszt növényeket, illetve állattartással is foglalkoznak. Jelmondatuk: „Táplálékom legyen a gyógyszerem, és gyógyszerem legyen a táplálékom!”

³ Az Alapítvány célja megfelelő alapot biztosítani olyan közösségi célú és közérdekű tevékenységek és vállalkozások támogatására, amelyek egy újfajta, modellként is szolgáló emberközpontú lakó- és munkaközösség létrehozására irányulnak. Támogatja az ökológiai szemlélettel megépítendő település létrejöttét, a faluközösség szerveződését. Tudományos kutatásokat kezdeményez az ökológiai, a természetes életmód és a természetes gyógymódok elméleti és gyakorlati témaköreiben. www.gaiaalapitvany.hu

Az ökofalu megálmodói nem a falu megépítésével kezdték a megvalósítást, hanem először kiépítették a mezőgazdasági feltételeket. A 90-es évek elején még itthon nem ismert, és nem is divatos ökotermékeket Németországba, Svájcba, Hollandiába exportálták, de be kellett látniuk, hogy a szállítás okozta környezeti károk miatt le kell csökkenteni az exportálás mértékét. Mivel a hazai kereslet nőtt, így ma már 50 km-nél messzebb nem szállítják biotermékeiket. Állandó standjuk van a gödöllői piacon és Budapesten is számos helyen árusítanak. A farmon tehenet, sertést, kecskét tartanak, illetve 250 hektáron természetnek gabonát, takarmánynövényt. Erre épülő tej- és malomipari kisüzemmel és húsfeldolgozó kisüzemmel rendelkeznek. Minden csütörtökön teljes őrlésű lisztből készült kenyeret sütnék, és hozzájuthatnak a friss tejhez is a falu lakói. A galgahévízi ökofalu büszke arra, hogy 2004-ben megkapta a Gaia Trust alapítványtól a „Gaia excellence Award” elnevezésű, a legkiválóbb kezdeményezésnek járó díjat.

A falut 2004-2005 környékén sikerült egy zöldmezős beruházás keretében létrehozni, amely érdekeit az erre a célra létrehozott Gaia Alapítvány segítette. A Gaia Alapítványnak Varga Géza, később lánya Gábor Eszter lett a vezetője. A falut 50 család részére tervezték, mivel meggyőződésük szerint ez az a létszám, amennyi nem jelent túl nagy terhelést környezete számára, illetve jól tud közösségként is működni. Először az infrastruktúrát teremtették meg, majd elkezdtek a házak építését is, így az első család 2007-ben be is költözhetett.

A házakat a Helyi Építési Szabályzatnak megfelelően kell megépíteni, ami előírja, hogy milyen anyagokat használhatnak az ökofaluban építkezők. Persze ez is azt a célt szolgálja, hogy a lakók minél jobban csökkentsék ökológiai lábnyomukat,⁴ olyan ház építésével, amely energiatudatos technológiával készül természetes anyagokból (vályog, bontott téglá, fa). Emellett szigetelőanyagként szalmabálát, nádréteget vagy papírt használhatnak. Így nyáron nincs szükség légkondicionálóra, télen pedig az átlagos házak fűtési energiaigényének egynegyede, vagy akár egyötöde is elegendő. (Varga G. 2009)

Az ökológiai lábnyom csökkentése érdekében az energiatudatos építkezés mellett alkalmazzák a szelektív hulladékgyűjtést, illetve a szennyvíztisztítást is helyben szeretnék megoldani. Nemrég készült el a nádgyökér-zónás víztisztításhoz tervezett tó. A lakóknak

⁴ Az ökológiai lábnyom fogalmát egy kanadai ökológus, William Rees alkotta meg a hatvanas években. Egy ember vagy egy adott terület népességének a természetre gyakorolt hatását egy hektárban kifejezett mutatószámmal, az ökológiai lábnyommal lehet leírni. Az ökológiai lábnyom az a terület, ami károsodás nélkül meg tudja teremteni az aktuális életvitelünkhöz szükséges javakat (élelem, energia...). Az átlagos egy főre jutó ökológiai lábnyom 2,2 ha, 2,5-szer nagyobb, mint 1961-ben.

lehetőségük nyílik a helyi gazdaságban megtermelt bio- és reformminősítésű termékek beszerzésére. A vízzel való takarékoskodásnak is fontos szerepe van, ezért egyes családok esővízfelfogót használnak és esővízzel öntöznek. Megújuló energiaforrásként a napkollektor használatára is van lehetőség, ami áprilistól szeptemberig fedezi egy család meleg víz igényét. Ez az alternatív energiaforrás igen drága, de hosszú távon megtérül és a környezetet sem terheli. A Gaia alapítvány célja egy high-tech⁵ alapokon nyugvó fenntartható település létrehozása. Tehát a falu a technikai fejlődés és a globalizáció vívmányait előszeretettel alkalmazza, különféle alternatív megoldásokat alkalmaz a víztisztításra, a biomasszát és a napenergiát is hasznosítja, de emellett a villamos energia hálózatról használják a villanyt, és vízőblítéses WC-vel is rendelkeznek, így nem kell a környezettudatosság miatt lemondani a kényelemtől sem.

Az ökofaluba költözőnek az adásvételi szerződés mellett meg kell ismerkedniük az ökofalu szellemiségével (Lásd: melléklet), egyfajta mértékletességet, környezettudatos gondolkodásmódot kell magáénak vallania, illetve aktívan részt kell vennie a közösségi életben, a falugyűléseken.

⁵ A high-tech fogalom magasan fejlett technológiát jelent. Az ökofalu esetében olyan technikai eszközök használatát jelenti, amelyek a megújuló energiát hasznosítják. (Napkollektor, szélkerék...)

III. Az ökofalu imázsa

Dolgozatom következő részében szeretném bővebben kifejtetni az általam vizsgált ökofalu imázsát. Az imázs a gyártóról, termékről, a forgalmazóról közvetlen, vagy közvetett információk hatására kialakult kép. Ez a kép tudatosan tervezhető és befolyásolható.⁶ Az imázs kialakítása nagyon nagy szereppel bír a termék, vagy éppen egy hely népszerűségének megteremtésekor ezért fontos egy újonnan létrehozott falu – ez esetben a galgahévízi ökofalu – vonzó imázsának a megteremtése. Számos kutatás kimutatja, hogy az emberek lakóhelyválasztásában, turisztikai célpontjainak megválasztásában nagy szerepet tölt be a helyről kialakított kép. A következőkben megvizsgálom, hogy a Galgahévízi ökofalut mivel teszik vonzóvá a lehetséges telekvásárlók, vagy csupán az ökoturisták számára. Az elemzéshez szükséges szövegek, narratívák jelentős részének a forrásai a Gaia Ökológiai és Vidékfejlesztési Alapítvány honlapján hivatkozott sajtóanyagok.

Az ökofalu szükségességét, létjogosultságát megalapozó szövegekben az általános környezeti veszélyekre, ökológiai krízisjelenségekre történő hivatkozás a legmarkánsabb.

„Sohasem volt érvényesebb a jól ismert mondás: "Gondolkodj globálisan - cselekedj lokálisan!" Az utóbbi évek ENSZ jelentései irányították rá a közvélemény figyelmét arra a globális tényre, hogy az emberi tevékenység által generált klímaváltozás márpedig van és annak következményei súlyosak. Ipari anyagokra alapozott építészetünk, ipari irányultságú mezőgazdaságunk és a megújulásra nem képes fosszilis energiahordozókra alapozott energia ellátásunk jelentősen hozzájárul ezekhez a kedvezőtlen folyamatokhoz... A globális- és a lokális válságjelek kiváltó okai a fenntarthatatlan társadalmi, környezeti és gazdasági folyamatok eredményei.”⁷

„A fejlett országok ökológiai lábnyomát már-már a jeti is meg irigyelhetné. A biogazdálkodással alig ötven kilométerre Európa egyik legszennyezettebb fővárosától kiutat mutatnak az ökológiai zsákutcából.”⁸

A vizsgált szövegben kiemelt szerepet kap a gazdasági válság és a fenntarthatatlan fejlődés kérdésköre. Erre manapság egyre több alternatív megoldási stratégiát vázolnak fel a médiában és a tudományos szférában egyaránt. A mára általánosan megfogalmazott problémakörök – úgymint a nem megújuló energia veszélyei, vegyszerrel kezelt élelmiszerek egészségre

⁶ <http://meszotar.hu/keres-image>

⁷ <http://www.gaiaalapitvany.hu/gaia-alapitvany/alapitvany/fennlortarthato-fejlodes>

⁸ <http://www.gaiaalapitvany.hu/media/rolunk-irtak-media-figyelo/72-ahol-az-oekojoev-mar-jelen>

gyakorolt hatásai, gazdasági válság okai, klímaváltozás stb. – exponálják az ökofalu koncepciójának létjogosultságát. Az ökofalu ezek ellen fogalmazza meg önmagát, így legitimizálva szükségességét. Ez mutatja, hogy az ökofalu kezdeményezői egy olyan komplex ökológiai gondolkodáson alapuló közösséget igyekeznek létrehozni, amely csökkenti a fentebb említett problémákból adódó környezetterhelést és környezeti veszélyeket.

A következőkben az imázsvizsgálatot azon három nagy egység köré szervezem, amelyet a GEN a fenntartható ökofalu koncepciójának alapjaként fogalmaz meg. Tehát a vizsgálat a gazdasági, ökológiai és társadalmi/spirituális szempontok köré szerveződik. Először a **gazdasági** aspektust tárgyalom, mivel az ökofalu reprezentálásában is ez kapja a legnagyobb hangsúlyt. Ezen belül is kiemelt szerepet kap a mezőgazdaság és az energiagazdálkodás.

„1992 óta 300 ha-on a vegyszerek teljes kizárásával gazdálkodunk és a feldolgozás során sem használunk tartósítószeret... Szarvasmarhát, mangalicát, kecskét, birkát, lovat, baromfit tartunk, többféle gabonát termelünk és a fűtéshez szükséges biomasszát is rövidesen itt állítjuk elő. A megtermelt gabonát saját hagyományos kőmalmukban őröljük meg, s helyben sütetjük a kenyeret. A sokféle konzervipari termék előállítására alkalmas feldolgozó üzemünkben készülnek ivólevelek, növényi alapú szendvicsskrémek, dzsemek. A minősített tejfeldolgozóban napi 1000-1500 liter tej kéméletes feldolgozására van lehetőség. Itt állítunk elő biovaját, 8 féle biosajtot, túrót és tejfölt, krémtúrót, körözöttet.”⁹

A vizsgált szövegrészben a szöveg megalkotói szándékuk szerint lényegesnek találják az ökofalu önellátását szolgáló mezőgazdasági tevékenység és az erre épülő kisipari feldolgozóüzemek meglétét hangsúlyozni. Egyes társadalmi rétegek számára vonzó lehet ez a koncepció, amely függetlenít a globalizált világtól, illetve egyre szélesebb réteg igazodik a bioélelmiszerek fogyasztásának trendjéhez, amely az egészségesebb életmód képzetével társul. A szöveg olyan szilárd megállapításokat tesz, amely biztosítja olvasóját arról, hogy az ökofalu gazdasági háttere megalapozott. Emellett, nem csak az élelmiszer, de az energiaellátás megoldása is fontos aspektus az ökofalu képének kialakítása során.

⁹ <http://www.gaiaalapitvany.hu/galagafarm/24-galagafarm>

„A körülbelül 100 négyzetméteres ház fűtési költsége – mivel az ökoteknológiával helyi anyagokból épült – mindössze 8 ezer forintba kerül egy januári hónapban. A hasonló nagyságú ház gázszámlája lenn a faluban ugyanakkor 38 ezer forint volt.”¹⁰

„Ami a rezsit illeti: a fűtésköltség nagyjából egynegyede a városi gázfűtés költségének, ha pedig a megújuló energiaforrásokat használó villamosáram-fejlesztő elkészül, akkor pedig az áramköltség is a megszokott villanyszámla töredéke lehet.”¹¹

Az ökofalu reprezentációjában fontos szerepet tölt be az energiatakarékosságra való törekvés. A bemutató szövegek azt közvetítik az érdeklődők felé, hogy az ökofalu által használt alternatív energiával, illetve ökológiai feltételeknek megfelelően épített házzal a kiadások akár harmadára csökkenthetők és ezek a módszerek a környezetet sem terhelik. Az ökológiai feltételeknek megfelelő energia- és anyagfelhasználás maximalizálásával éri el az ökofalu a fenntartható jólétet. Ezekkel a vonzó paraméterekkel a hétköznapi energia-diskurzusban óhatatlanul részt vevő lehetséges olvasó rögtön egy felvállalható értéket talál.

Az ökofalu reprezentációjában kiemelkedő aspektus az **ökológiai szempontoknak** való megfelelés. Vizsgálatom következő része arra fókuszál, hogy milyen praktikákkal, eszközökkel próbálják megteremteni az élethez szükséges feltételeket úgy, hogy a környezeti korlátokra is tekintettel vannak.

„Szeretnék bemutatni, megmutatni, hogy egyszerű cselekedetekkel is jobbá és fenntarthatóbbá lehet változtatni a körülöttünk lévő világot. Fontos céljuk, hogy a környezetvédelem a gyermekek életének szerves részévé váljon, ennek érdekében egyesületük természetközeli kézműves foglalkozásokkal, vetélkedővel, rajzversenyekkel, kiállításokkal, előadásokkal, konferenciával, kirándulásokkal és sok játékos programmal várja az óvodás, iskolás és felnőtt korú érdeklődőket.”¹²

Az ökológiai életmód egyik legfontosabb eleme az aktív környezetvédelem, ennek alapkövetelményének megfelelően elsősorban a meglévő környezeti értékek védelme. Az ökofalu képviselői az ifjabb generáció számára szervezett programokon keresztül szeretnék megismertetni a környezeti értékeket és azok védelmét. Ezekkel az eseményekkel a céljuk a jövő nemzedék ökológus gondolkodásának kialakítása.

¹⁰ <http://index.hu/kultur/eletmod/okofarm1209/>

¹¹ http://fogyasztok.hu/cikk/20090401/okofalu_koltozes_tanacsok_feltetelek_es_arak

¹² <http://www.gaiaalapitvany.hu/media/nekuenk-tetszik/66-zoeld-vilagom>

„Az alapcélkitűzésekben megfogalmaztuk, hogy a település olyan energiagazdálkodás kiépítésére törekedjen, amely nem környezetszennyező, takarékos és gazdaságos, használja a megújuló energiaforrásokat, elsősorban a napenergia kollektorokkal, lassú járású szélkerekekkel, napcellák, biogáz turbinák és más, alternatív energiaforrásokkal csökkentse a kívülről vásárolt energia mennyiségét, majd egyre inkább valósítsa meg az energia-önellátást.”¹³

Az ökofalu alternatív megoldásokat alkalmaz az ökológiai lábnyom csökkentése érdekében. Az ökofalu a megújuló energiaforrások használatával megteremti a feltételeit a komfortos életnek (a napenergia szolgáltatja a melegvizet, a szélenergia keringteti a nádgyökérzónás tó vizét stb.) illetve a környezetet sem terhelik. Látható, hogy a falu hosszú távú célja saját bázisára kiépített teljes energia-önellátás. Ezek alapján elmondható, hogy az ökofalu figyelembe veszi a természeti erőforrások korlátozott voltát és olyan energiákat hasznosít, amely kifogyhatatlan (megújuló).

„A falu arculatát, ökológiai jellegét az Építési Szabályzatban leírt speciális követelmények szabják meg. Előírás, hogy a beadott tervben szereplő családi ház hordozza magán a népi építészet stílusjegyeit, biztosítva ezzel egy stílusvonulatot a település valamennyi házára és a faluképre kiterjedően... Ennek (É. SZ.) az energetikai szempontból igen szigorú előírásnak csak a helyi alapanyagból energiatudatos technológiával készült természetes anyagok felelnek meg. Ezek között találjuk a fát, követ, vályogot, természetes anyagú szálas szigetelő anyagokat, mint nád, szalma, kenderrost stb.”¹⁴

Az ökofalu házépítési szabályzata, amellet, hogy a népi építészet hitelesítő erejét is felhasználja, szigorúan igazodik az ökológiai feltételekhez. Mind a ház szerkezetét (szendvics szerkezet) mind a ház anyagát meghatározzák, annak érdekében, hogy az a legkisebb energia-befektetéssel épüljön fel és utána az az energiaveszteség minimalizálódjon (pl. megfelelő szigetelés). Emellett ügyelnek arra, hogy a házak minél jobban igazodjanak a táji jellegzetességekhez. A népi építészet elemeit felhasználva az ökofalu vezetői és lakói a környezettel harmonikusabb kapcsolat képzetét alakítják ki, mivel a paraszti múlthoz szorosan kapcsolódik a természettel egyensúlyban élő ember képe.

¹³ <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/92489/2/VargaG.pdf>

¹⁴ <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/92489/2/VargaG.pdf>

Ezek alapján láthatjuk, hogy a fenntarthatóság gazdasági és ökológiai szempontjai egymástól nem elválasztható egységek, azok minden tekintetben kiegészítik egymást. Emellett a fenntarthatóság harmadik pillérét képezik **a társadalmi/spirituális szempontok**.

„A Galgahévízi ökofalu megtervezésekor nagy hangsúlyt fektettünk a leendő közösség kialakítására és a közösség kapcsolatára a környező településekkel. Az ökofalu lakói olyan embereket várnak a leendő közösségbe, akik tudatosan élnek a környezetvédelmi szempontok alapján és gyermekeiket is ebben a szellemben nevelik majd.”¹⁵

A szöveg alapján az ökofaluba olyan lakókat várnak, akik az ökológiai szemléletmódot magukénak mondják és azt a következő generációnak átörökítik. Az ökofalu tervezés következő feladata egy olyan közösség létrehozása, amelynek tagjai egymással és a környezettel egyaránt harmóniában élnek.

„A fiziológiai alapszükségleteken túl az ember meleg, baráti elfogadó és befogadó közösség iránti igényét is fontosnak tartjuk, ahol gazdasági, testi-lelki biztonságban élheti meg a jogok és kötelességek egyensúlyát... Mi, az ökofalu lakói hiszünk az egyének szabadsághoz és boldogsághoz való jogában. Támogatjuk és köszöntjük a sokszínűséget és a kreativitást.”¹⁶

Ebből a szövegből kiolvashatjuk, hogy az ökofalu célja egy olyan harmonikus közösség létrehozása, amelynek tagjai tisztában vannak a közösségben való szerepükkel, azzal együtt járó jogokkal és kötelezettségekkel. Ez az elv – miszerint csak egyetlen ok létezik arra, hogy valakit vagy valakit meggátoljunk a szabad cselekvésben, mégpedig a másoknak ez által okozott sérelem – enged következtetni az ökofalu liberális szemléletmódjára. Az ökofalu az egyéni jogokra koncentrál, a lelkiismeret és az életmód szabadságára, viszont a kötelességeket is hangsúlyozza.

„Az adott tájnak tükröznie kell a maga természeti és kulturális örökséget, miközben megmutatja jelen használatának értelmét is. A táj múltból hozott jellemzőit és mintázatát respektálni kell, és amennyire csak lehetséges, arra célszerű építeni a jelen használatot. Ez nemcsak nosztalgiából szükséges, hanem mert e mögött tudás és bölcsesség van. A természet bölcsessége. Csak hasznunkra válhat, ha erre a bölcsességre odafigyelünk.”¹⁷

¹⁵ <http://www.gaiaalapitvany.hu/oekofalu/koezoesseg>

¹⁶ <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/92489/2/VargaG.pdf>

¹⁷ <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/92489/2/VargaG.pdf>

Ebben a szövegrészletben az ökofalu szempontjából a kulturális és természeti örökség megtartását és annak rehabilitálását is értéknek vélik. Az ökofalu nem csak a meglévő hagyományok ápolását, hanem a hagyományteremtést is célul tűzte ki. A megteremtett értékek megőrzése enged arra következtetni, hogy az ökofalu szellemisége a konzervativizmus jegyeit is viseli.

Az ökofalu, mint az alternatív mozgalmak gyakorlati megnyilvánulása egyszerre mutat konzervatív és liberális elemeket. Az ilyen alternatív kezdeményezések sok esetben kettős természetűek: egyaránt tartalmazzák az alternatív modernizáció és a reprimítivizálás antimodernista programjának jegyeit (Szabó M.:1989). Ez a két, látszólag egymással ellentétben álló szemléletet az alternatív mozgalmi törekvések egy konzisztens egészben próbálják megvalósítani.

A galgahévízi ökofalu promóciós anyagának, önképének a tágabb ökológiai diskurzusban történő értelmezése alapján egyértelművé válik az ökofalu meghatározó egyéniségeinek szándéka a projekt imázsát illetően. Az ökofalu diskurzusában egy olyan kép jelenik meg, hogy az ökofalu biztosítja lakói számára a fiziológiai és lelki szükségletek kielégítését úgy, hogy a természet értékeinek védelmével a szükségletek kielégítése a következő generáció számára is lehetségessé válik. Az ökofalu azt is kommunikálja, hogy ehhez nem kell a kényelemtől sem lemondani, csak tudatosabban élni. A fenti példák során bemutattam, hogy milyen képet igyekeznek kialakítani az ökofaluról, amiben fontos szerepet játszik az egészséges életmód, a kisebb ökológiai lábnyom megteremtése, illetve a természet és a közösség harmóniája.

A gazdasági válsággal egy időben a galgahévízi ökofaluról egyre több nyomtatott és internetes sajtóanyag jelent meg, amely nagy szerepet játszott az ökofaluról alkotott kép kialakításában. A vidék képének kialakítása során a városiak elvárásaihoz igazodnak az imázs megteremtői, tehát a vidék imázs a városi emberek igényeit tükrözi (Kovács 2007: 30). Ennek egyik legmeghatározóbb csatornája a média. Az általam vizsgált ökofalu is egyre többször jelenik meg a médiában, és az egyének ezek alapján is formálják elképzeléseiket a vidékről. Kutatásaim rávilágítottak arra, hogy interjúalanyaim többsége a televízióban vagy az interneten találkozott a galgahévízi kezdeményezéssel, ami nagyban alakította elképzeléseiket az ökofaluról.

IV. A megvalósulás akadályai

A dolgozatom következő fejezete is a GEN „háromlábú szék” koncepciójára épít, amely szerint a gazdasági, ökológiai és társadalmi/-spirituális aspektusok lehetnek egy ökofalu alappillérei. Ha ez a három komponens, a „három láb” kiegyensúlyozott akkor éri el az ökofalu a fenntarthatóság célképzetét. Ha megbomlik ez az egyensúly, ha csak az egyikkel is probléma van, a szék nem működhet megfelelően, nem látja el szerepét. (Vander Wal L. 2010) Általában megfigyelhető jelenség, hogy a legtöbb közösség kezdetben a három dimenzió közül csak egyre összpontosított, és csak később, ahogy növekedtek, illetve kapcsolatba kerültek egymással, terjesztették ki érdeklődésüket a másik két területre is (Hári B. 2009).

Dolgozatom következő részét a galgahévízi ökofalu lakóival elkészített interjúkra alapozom. Az ökofaluban élők narratíváinak felhasználásával mutatok rá arra, hogy az általam vizsgált ökofalu kialakított imázsa mennyire feleltethető meg az ökofaluban lakók személyes tapasztalatai alapján kialakított véleményének, azaz a kialakított kép mennyire fedti a valóságot.

IV.1. Gazdasági aspektus

Elsőként az ökofalu gazdasági aspektusát vizsgálom a lakók narratíváin keresztül. Az ökofalu reprezentálásának vizsgálata során láthattuk, hogy mennyire nagy szerepet kap az ökofalu mellett lévő Galgafarmon folyó ökológiai szempontokat érvényesítő mezőgazdasági termelés. A gazdaságban 250 hektáron termelnek, ebből 100 hektáron az ökofalu igényeinek kielégítésére szolgáló növénytermesztés folyik, míg a többi 150 ha-on termesztett növényeket a közei piacokra termelik. Emellett a Galgafarm állattartással is foglalkozik, tehenet, malacot, kecskét is tartanak. Erre épülő kisüzemi tejfeldolgozója is van a farmnak (Varga G. 2009).

Ezek alapján arra következtethetünk, hogy az ökofalu gazdasága teljesen el tudja látni az ökofalu lakóit alap élelmiszerekkel. Kutatásaim rámutattak arra, hogy a Galgafarm termékei nem jutnak el az ökofalu háztartásaiba. A Gaia Alapítvány elnökével, Gábor Eszterrel készített interjúm rávilágított arra, hogy az ökofalu lakói nem részesítik előnyben a farmon megtermelt élelmiszereket. *„Nem erőltethetjük rá a falulakókra, hogy a farmtól vásároljanak”* (G. E. 34 éves) Az ökofalu lakói rávilágítottak ennek okaira is. Egyrészt hiányolnak egy olyan intézményszerű teret, ahol meg tudják vásárolni a Galgafarm termékeit. *„Nehéz a farmon termelt élelmiszer beszerzése, jóval előtte kell megrendelni.”* (P.S.77 éves) Problémát jelent tehát a bioélelmiszer beszerzése, mivel nincs a farm berendezkedve helyi

eladásra. Másrészt a falulakók elmondásai alapján nem engedhetik meg maguknak, hogy a bio- és reformminőségű termékeket vásárolják, mivel azok drágák. *„Nagyon jó sajtjaik vannak, de nagyon drágák. Tejet szoktunk venni a farmtól, mert tudjuk, hogy az tényleg tej, jó a minősége és 135 forint literre.”* (N. B. 29 éves)

Az interjúkból kiderül, hogy a farmon megtermelt élelem és az itt feldolgozott élelmiszer nem az ökofalu lakóinak fogyasztási igényeit elégíti ki, hanem az a környező piacokon kerül értékesítésre. A Galgafarm így nem látja el az ökofalu lakóit, tehát az ökofalu önellátásról alkotott képe még nem teljesült, az még várat magára. Az ökofalu lakóinak narratíváiból következtettem arra, hogy az önellátást nem csak az ökofarmon megtermelt élelem megvásárlásával tartják megvalósíthatónak, hanem több háztartás is konyhakerti növénytermesztésbe kezdett. Be kell viszont látni, hogy sem a telek mérete, sem a talaj minősége nem elég jó az önfenntartáshoz elegendő alapvető élelem megtermeléséhez. Továbbá a falu szabályzata tartalmazza, hogy semmilyen haszonállatot nem tarthatnak az ökofalu lakók. Emellett felvetettek olyan lehetőségeket, amelyek a lakók és a Galgafarm közötti érdekkapcsolat erősítésére irányultak. Az elmondottak alapján a farm csak akkor tudná biztosítani az önellátást az ökofalu lakói számára, ha az előre befizetett összegnek megfelelően részarányosan kapna minden háztartás a földeken megtermelt élelemből.

A Gaia Alapítvány honlapján azt közvetítik, hogy *„a jól működő ökológikus szemléletű helyi gazdaság eltartja a közösséget, és a falu nem válik pusztán alvótelepüléssé, ahova csak esténként járnak haza az emberek.”*¹⁸ Láthatóan az eredeti cél az volt, hogy az ökofaluban lakók a helyi gazdaságban vagy a helyi szolgáltató rendszerekben (projektek, turizmus, oktatás) dolgozzanak. A kutatás során egyértelművé vált az is, hogy a lakók nagy többsége nem a farmon dolgozik, hiszen nem tartják a mezőgazdasági munkát megfelelőnek végzettségükhöz.¹⁹ A helyi szolgáltató rendszer pedig nem tud annyi munkahelyet biztosítani, mint amennyi lakója van a falunak. Felmérésem során kiderült, hogy az ökofalu lakói környezettudatos gondolkodásuk ellenére a városban dolgoznak. A városban való munkavállalás velejárója az ingázás.

Az ingázás Magyarországon már a 1960-as évektől teljesen elfogadott jelenséggé vált. Az ingázás lényegében nem más, mint a lakóhely és a munkahely közötti minden rendszeres (napi, heti, havi) utazás. Az 1990-es években „a ”kint lakás” nem annyira kényszerített, mint

¹⁸ <http://www.gaiaalapitvany.hu/gaia-alapitvany>

¹⁹ A Galgafarm galgahévízi és környező települések lakosai számára teremt munkát.

inkább választott lehetőséggé vált: a magasabb státusúak esetében a kertvárosi lét fizikai és szimbolikus előnyeiért, az alacsonyabb státusúak körében a könnyebben fenntartható lakásért és az olcsóbb megélhetésért.” (Csanádi et al. 2010: 258)

Az ingázás kérdésköre a dolgozatom szempontjából igen lényeges aspektus, mivel ennek a jelenségnek a velejárója, hogy a városi értelmiségi számára csak alvóvárosként funkcionál a falu. Az általam vizsgált ökofalu lakóinak egy része ingázik a falu és Budapest, Gödöllő vagy Hatvan között. Az ökofalu lakosai mind kötődnek valamilyen formában a fővároshoz.

A szakirodalom az ingázás két fajtáját különbözteti meg. Egyrészt a kényszerű ingázók körébe az a munkavállaló sorolható, aki „számára képzettségének, szakmájának megfelelő munkahely nincs a lakóhelyén, vagy van, de azt betölteni nem tudja (már betöltött az állás vagy a munkaadó nem kívánja foglalkoztatni), ezért más településre jár át dolgozni.” Másrészt önkéntes ingázó az, „aki számára képzettségének, szakmájának megfelelő munkahely van a lakóhelyén, amelyet be is tölthetne, de azt egyéni okok miatt nem kívánja megtenni, s inkább más településre jár dolgozni. Elsősorban a magasabb bér lehet ilyenkor magyarázó tényező.” (Szabó 1998: 77, idézi: Probáld 2010: 28)

Felmerül az a kérdés, hogy az ökofalu lakói számára az ingázás önként vállalt, vagy kényszerű. Azért tartom fontosnak ezt kiemelni, mert több interjúalanyom elbeszélésében is megjelent, hogy nem egyértelműen választott ingázásról van szó. A faluban többségében magasan képzett értelmiségi emberek élnek. Interjúim rávilágítanak arra, hogy az ökofalu lakóinak az is szempont volt lakhelyük kiválasztásában, hogy szakmájuknak megfelelő állást találjanak helyben és ne kelljen ingázniuk. Az ökofalu beköltözésük előtt munkahellyel is kecsegtetett, hiszen a fűtőműnél mindig szükség van egy karbantartó mérnökre, a nemzetközi projektek megvalósításához kell biztos nyelvtudással rendelkező ember, illetve a környezetvédelmi végzettségűek számára is munkát tudnak biztosítani helyben. Az ökofaluba költözés után viszont egyértelművé vált a falulakók számára, hogy nincs a kvalitásuknak megfelelő munka. *„Most már tisztán látom, hogy szakképzett munka szakképzett fizetésért nincs... aki akar dolgozni, az talál itt munkát, itt a környező falvakban az emberek nagy része mezőgazdaságból él. Lehet, hogy nagyképűségnek hangzik, de nem azért tanultam és csináltam meg három diplomát, hogy éhbérért napszámos munkát végezzek.”* (N. B. 29 éves) Ebből az interjúból is kiderült, hogy a várostól való elszakadást csak akkor vállalták volna az ökofalu lakói, ha a hivatásukat nem kell feladniuk.

Az ökofalu elképzelése szerint a fenntarthatóság alapja, hogy az emberek helyben teremtik meg maguknak az élethez szükséges feltételeket, azért nem kell a városba járniuk. Az ökofalu sem munkát nem tud szolgáltatni ennek a magasan képzett rétegnek, illetve nem rendelkeznek olyan szolgáltatásokkal sem, amelyekre az ökofalu lakói igényt tartanak (színház, iskola).

Emellett gazdasági szempontból érdemes az energia- és az anyagfelhasználás hatékonyságát is megvizsgálni. Az ökofalu egyik fő céljaként tűzte ki a nagy ellátó rendszerektől való függetlenedést. Ezt úgy szeretnék elérni, hogy saját – a környezetet kímélő – rendszereket alakítanak ki, amellyel biztosítani tudják a lakosok ellátását. Az imázs formáló, népszerűsítő anyagokban pontos leírást kapunk ezekről az elképzelésekről. A legtöbb energiát a ház építése közben lehet megtakarítani. Ennek érdekében az építkezéshez bontott téglát, vagy vályogot használnak, a szigetelést pedig- a jövőbeli energiavesztés minimalizálása érdekében – szalmabálával vagy papírral oldják meg. Az ökofalu lakói elmondása szerint a házak kis energiaigényűek, télen nem hűl ki hamar a ház, nyáron pedig nincs légkondicionálóra szükség. A fűtést az eredeti tervek szerint a bio-szolár fűtőműből induló távhővezetékeken keresztül próbálták volna megvalósítani. A hőközpontból kiinduló vezetékek 60-70%-os veszteséggel tudnák csak szolgáltatni minden háztartásba a meleget. Az ötven családra tervezett ökofalu fűtési rendszere a 10-12 háztartást nem tudja ellátni gazdaságosan így jelenleg a fűtést minden háztartásnak egyénileg kell megoldania. Az ökofalu lakóinak elmondása alapján egy háznak a fenntartása még így is gazdaságosabb a tudatos építkezésnek és az alternatív energia (napkollektor, esővízgyűjtő, földlég keringtető) felhasználásának köszönhetően.

IV.2. Ökológiai aspektus

Az ökológiai aspektus vizsgálatakor előtérbe kerül az ökofalu tevékenységének a természeti környezetre, a biodiverzitásra, az épített környezetre és a természeti erőforrásokra gyakorolt hatása. Emellett fontosnak vélem az ökofalu lakóinak ökológiai gondolkodásról való felfogását.

Interjúimból kiderül, hogy az ökofalu lakók többsége Budapesten élt, ahol először találkoztak az ökológiai szemléletmóddal. Két nagyobb mozgalmat emeltek ki, ami nagy hatással volt ökológiai szemléletmódjuk kialakulására. A Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom célja a gyermekek és fiatalok környezeti szemléletformálása, természetszeretetre, környezetvédelemre, valamint kulturális örökségünk védelmére történő nevelése.²⁰ Emellett fontos szerepet játszott az ökológiai gondolkodás elsajátításában az Élőlánc Magyarországért Mozgalom. Létrejötté óta tevékenységével, akcióival, állásfoglalásaival fellépett és több ízben civil összefogást kezdeményezett egyebek közt a genetikailag módosított élelmiszerek terjedése, a természeti és épített környezet rombolása, számos – köztük budapesti belvárosi – környezetpusztító beruházás, vagy azok terve, a határon átnyúló környezetszennyezések ellen, továbbá a vasútvonalak, a kisiskolák, a közvagyon védelmében – a részvétel, az önrendelkezés és az emberi léptékű gazdaság jegyében.²¹ Ezek a mozgalmak hívták fel az ökofaluban élők figyelmét az ökológiai gondolkodás fontosságára. Az ökofalu szabályzatában benne van, hogy a lakóknak ökotudatos életmódot kell folytatniuk, gyermekeiket az ökológiai gondolkodás szellemében kell nevelni.

Emellett az alapítvány célja, hogy ezt a gondolkozást nem csak az ökofaluban élők között, hanem nagyobb közönség előtt is hirdessék. Ennek a céljait szolgálják azok a programok, amelyeket az ökoturistáknak szerveznek. Ennek keretei között olyan ökopraktikákat ismertetnek meg az érdeklődőkkel, amelyek az ökotudatosság szellemiségét közvetítik. A kutatás során nyilvánvalóvá vált, hogy az ökofaluban élők ezekbe a programokba nem csatlakoznak, egyrészt mert a munkahelyükön töltött időbeosztásuk miatt nem tudnak jelen lenni, másrészt mert a Gaia Alapítvány vezetősége által megalkotott ökofalu imázs nem egyezik az ökofaluban élők tapasztalataival. Az alapítvány az ökofalu koncepció bemutatására és működőképes aspektusaira koncentrál, míg az ökofalu lakói összetettebb képet vázolnak fel, nem eltitkolva a koncepció és a megvalósítás hibáit, esetleges

²⁰ https://www.smartportal.hu/portal_engine/portal.php?portal=18&layout=mp51_main&mp=SYS18,3020431

²¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%89%C5%91%C3%A1nc_Magyarorsz%C3%A1g%C3%A9rt

hiányosságait. Ennek a képnek a közvetítése viszont az alapítvány számára nem kívánatos, így a programokról a falu lakóit nem tájékoztatják. *„Az ökofalut bemutató programokon, nyúltnapokon sok a nagyotmondás. Nem igaz, hogy önellátó a falu, hiszen az összes megtermelt dolgot a piacon adják el. Az alapítvány tagjai sokszor jelen időben beszélnek a jövő idő helyett. Nem hangsúlyozzák, hogy a tervek töredéke csupán, ami megvalósult eddig.”* (P.S. 77 éves)

A továbbiakban megvizsgálom az ökofalu természeti környezetre²² gyakorolt hatását. A Gaia Alapítvány – a bemutatkozó anyagokban is – kiemelt célja, hogy az ökofalu tevékenysége ne terhelje a természeti környezetet. Ennek érdekében megújuló energiát²³ használnak fel. A nemrégiben megépített szélkerék is azt a célt szolgálja, hogy a szél erőforrása adja az energiát a nádgyökérszónás tó vizének forgatásához. A Gaia Alapítvány szerint a nádgyökérszónás rendszer megvalósítása 90%-ban teljesült. Az ökofalu lakóinak elbeszélése alapján a nádgyökérszónás tó a tervezettnél a háromszorosa, a tó még nem telt meg vízzel, így nem tudja ellátni feladatát. *„Kiderült, hogy a talaj áteresztí a vizet és műanyaggal csinálták meg. Háromszor akkora lett a tó, mint amekkorára tervezték. Az nagyon naiv, aki azt hiszi, hogy valaha is meg fog telni ez a tó vízzel. Kimarták az egész domboldalt, ez szerintem tájrombolás.”* (P. S. 77 éves). A falu lakói szerint a tó felépítése nem felel meg a kívánalmaknak, az nem csökkenti ökológiai lábnyomukat, sőt tönkreteszi a táj szépségét is.

Továbbá a tó közepébe épített szélkerék sem a tervek alapján lett kivitelezve. A falulakók felé kommunikált tervek alapján a szélkerék a lakóházaktól távolabb lett volna felépítve, ennek ellenére a házakhoz közel lett felállítva. Jelenleg a szélkerék nem üzemel, így a szélkerék nem látja el funkcióját, de a beindításának sem örülnének az ökofalu lakói.

Az alapítvány ezekkel a tervekkel – nádgyökérszónás tó és a szélkerék – azt szeretnék elérni, hogy a lakók igényeit úgy elégítsék ki, hogy az legkisebb mértékben legyen hatással a természeti környezet természetes folyamataira. A gazdasági és ökológiai aspektusok előtérbe helyezése miatt viszont nem került hangsúly az ökofalu lakók tényleges igényeinek felmérésére.

²² A természeti környezet az a rendszer, amely magában foglalja a vizet, talajt, levegőt és élővilágot. Ez a rendszer az alkotó elemei és a közöttük lévő kapcsolatok összességét jelenti.

²³ Olyan energiaforrás, amely természeti folyamatok során folyamatosan rendelkezésre áll, vagy újratermelődik (napenergia, szélenergia, vízenergia, biomassza, geotermikus energia, stb.)

IV.3. Társadalmi/spirituális aspektus

A galgahévízi ökofalu ma már 12 családnak ad otthont, 22 felnőtt és 7 gyermek lakik a faluban, tehát még korántsem telt be az alapító okmányban körvonalazott 50-60 családban maximált keret. Ebben azok az alapelvek is le vannak fektetve, amely a közösségre vonatkozó jogokat és kötelezettségeket taglalják. Ennek egyik kiemelkedő pontja a környezettudatosság, illetve gyermekeik környezettudatosságra való nevelése.

A Gaia Alapítvány a környezettudatosság ideájának terjesztése érdekében számos programot szervez. Ezek közé tartoznak azok a nyílt napok, amelyek során bemutatják az ökofalu koncepcióját az érdeklődőknek. Rávilágítanak arra, hogy hogyan lehet a gazdasági, ökológiai és társadalmi problémákat kiküszöbölni. Ezeknek a bemutatóknak persze szerves részét képezik azoknak a praktikáknak a megismertetése, amelyek hozzátartoznának az ideális ökotudatos életmódhoz. (pl. idénygyümölcsök felhasználása, otthoni szappankészítés stb.). Ki kell emelni, hogy ezeknek a nyílt napoknak a fentebb említett problémák (a falu lakói által alkotott reális kép közvetítése nem szolgálja az imázstermelést) miatt nincs semmilyen közösségépítő funkciója. Emellett az alapítvány Népfőiskolai kezdeményezése is azzal a céllal jött létre, hogy feltérképezzék a helyi tudást és erre épülően megismertessék a környezettudatos életmódot a helyiekkel. Mindemellett nem csak az alapítvány feladata az ökológikus gondolkodás terjesztése, hanem az ökofalu lakóinak is. Nézzük meg, mit tesznek meg a faluban élők a környezettudatosság érdekében.

Az ökofaluba költözők környezettudatosságról alkotott elképzelésének sok aspektusa illeszkedik az ökofalu koncepciójába. Az ökofalu lakói használják az ökofalu által preferált építkezési módszereket, alternatív energiákat (napkollektor, földlég keringtető stb.), szelektíven gyűjtik a szemetet. Az ökofalu lakóinak narratívái rávilágítanak arra, hogy tudatosan próbálnak törekedni az ökológiai lábnyomuk csökkentésére, viszont saját elmondásuk szerint is vannak olyan tényezők, amik nem felelnek meg az ökológiai gondolkodásnak. *„Kijövünk egy ökofaluba, hogy csökkentsük az ökológiai lábnyomunkat, éljünk környezettudatosabban, és kénytelenek voltunk a kis, energiatakarékosabb Skodánkat lecserélni egy Toyota terepjáróra, mert máshogy nem tudnánk a faluba bejárni, annyira rossz az út minősége.”* (N.B. 29 éves). Tehát elmondhatjuk, hogy az ökofalu lakói nem feltétlen élnek „kisebb lábon”, mint egy nem ökofaluban élő ember, viszont az ökofalu lakói mindenképp összekötik az ökofalu létet egy környezettudatosabb életformával.

Az ökofalu lakói között vannak olyan háztartások, ahol kisgyerekek is élnek, tehát a szülők és részben a közösség feladata a környezettudatosságra, ökológiai szemléletmódra való nevelés. A szülőkkel készített interjúk alapján kiderült, hogy már születésük óta tudatosan nevelik gyermekeiket. A lakóhelyválasztásban a gyermekek nevelésének lehetősége is nagy szerepet játszott. Az ökofalu és környéke alkalmas arra, hogy a gyerekeket megismertessék a természet szépségével. *„Lili első szavai az volt, hogy vau-vau, meg cicc, míg egy pesti ismerősöm gyermekének a brümm-brümm és a tütü. lehet, hogy a nembeli különbség is közre játszik, de nagyban függ a környezettől, hogy az én gyermekem kutyaiban, macskáiban gondolkodik, míg a városi kisfiú buszban és motorban.”* (N. B. 29 éves) Látható, hogy az ökofaluban élő szülők meggyőződése szerint a környezet formálja a gyermek szellemiségét. Ha a gyermek kiskorától a természet közelében nevelkedik megtanulja becsülni a természet értékeit.

Ezekon a példákon keresztül láthatjuk, hogy az ökofalu spirituális aspektusának egyik legnagyobb szervezőeleme az ökológiai gondolkodás, illetve ennek az ökológiai szemléletmódnak a továbbadása az újabb generáció számára. A galgahévízi ökofalu nem vallási alapon szerveződik. Egymás világnézetét és felekezeti hovatartozását tiszteletben tartják. Politikai állásfoglalás, vagy pártállás szerint sem sorolják magukat sehová, mert azt magánügynek tekintik. A következőkben vizsgáljuk meg az ökofalu közösségi oldalát.

Az ökofalu lakosaitól nem csak a családban való aktivitást várják el, hanem a közösségben való lelkes részvételt is. Az ökofalu közösségi oldala még nem igazán tudott kifejlődni, egyrészt a lakók többsége 2007 után költözött be az ökofaluba, így még nem beszélhetünk bizalmi alapon szerveződött közösségről, másrészt a kutatásaim során kiderült, hogy az ökofalu lakói két táborra szakadtak. Vannak olyan egyének, akik már a kezdetektől ismerték az elképzelést, részt vettek a Gaia Alapítvány létrehozásában, az ökofalu megalapozásán fáradoztak, ami egy fenntartható életforma kialakítását célozta meg, és vannak olyan lakosai is az ökofalunak, akik a 2000-es években ismerkedtek meg az ökofalu gondolatával és csatlakoztak a közösséghez, mivel megtapasztalták a város környezeti, társadalmi hátrányait. A két csoport tagjai motivációjukat tekintve elkülönülnek, így teljesen más elképzeléseik vannak az ökofalu megvalósításának lehetőségeiről.

Az alapítvány egy olyan ökofalut akar létrehozni, amely a fenntarthatóság szabályainak megfelel, tehát a jövő generáció számára is megteremti a szükségletek kielégítésének lehetőségét. Az egyik interjúalanyom szerint ennek érdekében néha le kell

mondani dolgokról, hogy a következő nemzedék is meg tudja maga számára teremteni az élethez szükséges feltételeket, illetve a jövőben a saját hasznukra is fordítható legyen az alternatív energia. Ezzel ellentétben azok, akik később választották lakóternek az ökofalut, nem hajlandók lemondani az ökofalu szimbolikus előnyeiről. Ilyen előnyként fogalmazták meg a lakók a természetközelséget, a csöndet, az egészséges életmódot, a biztonságos lakóhelyet és a nyugalmat.

A következő példa megvilágítja az alapítvány és a közösség közötti konfliktuspotenciált. Az ökofalu büszkélkedhet az alapítvány egyik pályázatából²⁴ megépített szélkerékkel, amely megújuló energiaforrásként nem terheli a környezetet. Interjúalanyaim azonban rávilágítottak, hogy nincs egyetértés a szélkerék kérdésében.

„Sajnos a falulakók most panaszkodnak, hogy a szélkerék túl közel van a házakhoz és nagyon hangos. Én is a faluban lakom, mégsem panaszkodom, mert tudom, hogy a jövőben hasznunkra válik. Szerintem ezzel a falulakók is tisztában vannak, csak valószínűleg fontosabb számukra a pillanatnyi kényelem... A falulakók kicsit rugalmatlanok” (G. E. 34 éves)

Ezzel a szemlélettel szemben több olyan lakó is megfogalmazta véleményét, aki az ökofalu kezdeményezést a 2000-es évek végén ismerte meg. Ezeknek a lakóknak nem csak a fenntarthatóság, hanem az ökofalu környezeti, szimbolikus előnyei is szerepet játszottak lakóhelyválasztásukban. *„A tervek szerint a szélkeréknek a falutól 200 méterre kellene valahol lenni, most 20 méterre van a házunktól ez a csattogó monstrum. Nem ezt ígérték, úgy érezzük, hogy nem hallgatják meg a véleményünket semmiről... Sajnos eljutottunk oda, hogy nem a pályázat van a faluért, hanem a falu a pályázatért.”* (N. B. 29 éves) Kutatásaim során megtudtam, hogy több falulakó lakókörnyezeti elvárásainak nem felel meg a szélkerék. Azoknak a falulakóknak, akik nem csak a fenntarthatóság miatt költöztek az ökofaluba, hanem annak környezeti előnyei miatt is, ütközik a szélkerék okozta zaj a faluról alkotott idilli elképzelésükkel, ami szerint a falu a nyugalom, a csend tere. A Gaia Alapítvány számára a szélkerék a pozitív imázs kialakításában döntő szimbolikus szereppel bír, mivel ez is reprezentálja az ökofalu működőképességét. Persze a Gaia Alapítvány tagjai nem emelik ki, hogy a szélkerék az ökofalu közösségét megosztja.

²⁴ Az ökofalu egy zöldmezős beruházás keretében jöhetett létre, illetve az alternatív eszközök megteremtése érdekében is számos pályázatot írtak és nyertek meg. A szélkerék és napkollektorok beszerzését az „Energia hatékony technológiákat felvonultató multifunkcionális bemutatóközpont pár” elnevezésű a Magyar Szlovák Határon Átnyúló Együttműködési Program segítette.

A falulakók többen is említették, hogy az alapítványnak a fenntartható életmódhoz szükséges eszközök beszerzése mellett nem jut idejük a falulakók véleményének meghallgatására. A falulakók szerint a Gaia Alapítvány az ökofalu fejlesztése érdekében pályázik különböző erőforrásokra, viszont az ökofalu lakók életterét használja fel a pályázatok megvalósítására, gyakran akár az életminőségük rovására is.

A falu lakói a szélkerék felállításának körülményeihez hasonlóan a – már fentebb említett – nádgyökérvénás tó esetében is azt hangsúlyozzák, hogy nem a feléjük kommunikált tervek alapján kiviteleztek a tavat, így a falulakók úgy gondolják, hogy nincs beleszólásuk az alapítvány döntéseibe.

Azok az ökofalu lakók, akik úgy érezték, hogy nincs beleszólásuk az alapítvány munkájába létrehoztak egy érdekvédelmi szervezetet. 2011. március 15-én jött létre a GÖE (Galgahévízi Ökofalunkért Egyesület). Kiemelt célja a falulakók egységes képviselője, illetve a falu rendezett körülményeinek biztosítása. Az egyesület alapítóinak feltett szándéka, hogy az alapítvánnyal karöltve munkálkodjanak a faluért. Távol áll tőlük, hogy az alapítók eszméit felülbírálják, vagy átírják, sőt éppen azt szeretnék, ha azok valóban – nem csak szlogen szinten – megvalósulnának.²⁵ A falu lakói elmondásai szerint az alapítvány által szervezett nyíltnapokon hallottak alapján döntöttek az ökofaluban való letelepedés mellett. A letelepülőkét viszont idővel kisebb-nagyobb csalódások érték, mert a kész tényként bemutatott ökofalu koncepcióról kiderült, hogy nagy része csak utópisztikus álom, megvalósulásához még talán évtizedek szükségesek. A csalódások után a lakók úgy döntöttek, hogy létrehoznak egy egyesületet, amely próbálja a falu lakosait összefogni, illetve olyan emberek érdeklődését felkelteni, akik hozzájuk hasonlóan gondolkodnak a Föld védelméről és a természet iránti tiszteletéről. Feladatuknak tartják az ökoszemlélet népszerűsítését, a hagyományőrzést és hagyományteremtést, illetve igyekeznek jó példát mutatni azoknak, akik hasonló életmódot választanak. Ez a kezdeményezés jelzi, hogy az ökofalu lakói nem csak a tér szimbolikus értékei miatt költöztek ki az ökofaluba, hanem igényük van egy olyan élet megteremtésére, amely környezettudatosságon és a közösségben való aktivitáson alapul.

²⁵ http://galgahevizi.okofalunkert.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=75%3Akik-vagyunk&catid=47%3Atevekenyseguenk-celunk&Itemid=155&lang=hu

V. Összegzés

A 20. században egyre nyilvánvalóbbá váló ökológiai és gazdasági válságjelenségek hívták életre az ökológiai szemléletmódot és azt az alternatív életformát, amelyet az ökofalvak lakói igyekeznek megvalósítani. Az ökofalvak olyan modellek, amelyek törekszenek a gyakorlatban is alátámasztani, hogy a fenntartható fejlődés az optimális irány egy autentikusabb, a természettel együttműködőbb rendszer létrehozására.

Az ökofalu antropológiai vizsgálata aktuális, hiszen a magyarországi kezdeményezések még alig rendelkeznek 20-30 éves múlttal, sokáig nem kaptak visszhangot a médiában és a társadalomban. Az ökofalu vizsgálata segítségével megérthetjük azt a szemléletmódot, amely célul tűzte ki egy olyan társadalom kialakítását, amely biztosítja az emberiség és természeti környezetének fennmaradását egyaránt.

Kutatásaim alapján elmondható, hogy a galgahévízi ökofalu meghatározó egyéniségei, akik az ökofalu koncepció megalkotásában részt vettek, az ökofalu bemutatása során azokat az aspektusokat emelik ki, amelyek működőképesek, ilyen például a Galgafarm gazdasági potenciáljának a hangsúlyozása. Emellett nagy hangsúlyt fektetnek az ökológiai feltételekhez való igazodásra is. Az ökofalu imázsának kialakítása során az ökofalu koncepciójának pozitív elemeit emelik ki, viszont a nem működő aspektusait nem reprezentálják. Az ökofaluban élők ezt látva szeretnék az érdeklődők számára egy komplexebb képet közvetíteni, amely nem csak az ökofalu elért eredményeit mutatja be, hanem a koncepció lehetséges hibáit is.

A Global Ecovillage Network „háromlábú szék” modellje alapján rámutattam az ökofalu megvalósításának problémáira. A galgahévízi ökofalunak a gazdasági aspektusa a legkiemelkedőbb, a legstabilabb, nem véletlen, hogy az ökofalu bemutatása során erre fektetik a hangsúlyt a pozitív imázs menedzselői. Igaz, hogy a galgahévízi ökofalu az ország egyik legerősebb gazdasági hátterével rendelkező ökofalu kezdeményezése, viszont eredeti célját nem éri el, ugyanis az ökofarmon megtermelt javak nem az ökofalu lakóinak ellátását biztosítják. Emellett az ökofalu lakói a kvalitásuknak megfelelő munka hiányában kénytelenek valamelyik közeli városban munkát vállalni. A munkalehetőség és a város egyes értékei (oktatási kínálat, kultúra, színház) miatt a falulakók ingáznak az ökofalu és a főváros között. A hipotézisem a kutatásaim alapján beigazolódott, tehát az ökofaluban élők többsége számára az ökofalu alvótelepülésként funkcionál.

Az ökológiai aspektus vizsgálata alapján kimutatható, hogy a Gaia Alapítvány igyekszik az ökofalu lakók igényeit úgy kielégíteni, hogy mindeközben figyelembe veszi a természeti erőforrások korlátozott voltát, illetve szem előtt tartja azt, hogy minél kevesebb kedvezőtlen hatást gyakoroljanak a természeti környezetre, a helyi biodiverzitásra. Az ezt az elvet követő ökofalu így megújuló energiákat alkalmazna (szélkerék, napkollektor) ezek azonban még nem működnek, így a megújuló energiaforrások nem tudják betölteni a galgahévízi ökofaluban tervezett szerepüket, sőt problémaforrást jelentenek a közösségen belül.

A harmadik szempont, a társadalmi és spirituális aspektusok vizsgálata volt. Az ökofalu létrejöttét semmilyen vallási vagy politikai állásfoglalás nem befolyásolja, az ökofalu lakóinak egyedül az ökológikus gondolkodás szellemében kell élni, és azt a következő generáció számára átadni. Az ökofalu közösségi szempont szerinti vizsgálata is rámutat az ökofalu megvalósításának nehézségeire. A Gaia Alapítvány a fenntarthatóságot előtérbe helyezve a gazdasági és infrastrukturális fejlesztésekre koncentrál, míg az ökofalu többi lakója egy olyan közösséget szeretne, amely megfelel az ökofaluról alkotott képüknek. Ezt intézményes keretek között a GÖE képviseli, amely kezdeményezés jelzi, hogy az ökofalu lakói igényt tartanak egy autentikus közösség létrehozására.

A problémakör tárgyalása a fenti három pillér mentén nem lehet teljesen konzekvens, hiszen azok tartalmi határai sokszor összemosódnak, az egyes pilléreket nem lehet egymástól módszeresen elválasztani, mivel azok konzisztens egészet alkotnak. A fenti hármas szempontrendszer kiegyensúlyozottsága akkor valósul meg, ha mind a gazdasági, ökológiai és társadalmi szempontok kiegészítik egymást. Tehát addig, amíg a gazdasági szempontokat előtérbe helyezik a közösségi érdekekkel szemben, addig nem beszélhetünk működőképes ökofaluról. A Gaia Alapítvány a gazdasági és ökológiai szempontokat emelik ki, viszont elhanyagolják a társadalmi, spirituális szempontokat. A közösségi szellemre való igény jeleként értelmezhető a Galgahévízi Ökofalunkért Egyesület.

A galgahévízi ökofalu egy alaposan átgondolt tervek alapján felépített kezdeményezés, nem véletlenül nyerte el a legkiválóbb kezdeményezésnek járó díjat, viszont véleményem szerint az ökofalu akkor lesz igazán működőképes, ha annak spirituális, közösségi oldala is kiemelt hangsúlyt kap, ha a Gaia Alapítvány a GÖE-vel aktívan együtt tud működni a közös cél elérése érdekében.

VI. Irodalomjegyzék

Borsos Balázs

2004 *Elefánt a hídon, gondolatok az ökológiai antropológiáról*, L'Harmattan, Budapest

Cake-Bay Dániel

2009 *Ökofalvak Magyarországon* (szakdolgozat)

http://biosolar.hu/stuff/uploads/OkofalvakMO_lr.pdf [2011.11.09.]

Csanádi Gábor – Csizmady Adrienne – Kocsis János Balázs – Kőszeghy Lea – Tomay Kira(szerk.)

2010 *Város tervező társadalom*, Sík, Budapest

Csiky Mónika

1998 *Fenntartható településfejlesztés ökológiai nézőpontból* (szakdolgozat)

ELTE Tanárképző Főiskolai Kar. Budapest.

Farkas Judit

2011 *Különleges, újszerű összefoglalása a hazai ökofalu-mozgalom, és az egyéb civil öko-kezdemenyezések eredményeinek, társadalmi vonatkozásainak*

http://www.civiljutub.hu/play_audio.php?audio=84 [2012.04.13]

Gyulai Iván

2000 *A fenntartható fejlődés*, Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc

http://www.ecolinst.hu/letoltok/kiadvanyok/a_fenntarthato_fejlodes.pdf

Hári Beáta

- 2008 *Magyarországi ökofalvak fenntarthatósági jellemzése és értékelése, továbbá területfejlesztési szempontú vizsgálatuk* (diplomamunka, ELTE) http://okovolgy.hu/wp-content/uploads/okofalu_szakdolgozat_hari_beata.pdf [2011.10.18.]

Herke Mónika

- 2010 Galgahévízi ökofalu <http://klimabarat.hu/node/301> [2012.03.10.]

Jackson Ross

- 2009 The Ecovillage Movement, *Permaculture*, 40.szám
<http://gen.ecovillage.org/iservices/publications/articles/Ecovillage%20Movement%20PM40.pdf>

Kincsei Éva

- 2009 Fenntartható település és állatságos körülmények
http://index.hu/gazdasag/magyar/2009/10/25/fenntarthato_telepules_es_allatsagos_korulmenyek/ [2012.04.05]

Kovách Imre (szerk.)

- 2007 *Vidékiek és városiak, A tudás- és imázshasználat hatásai a vidéki Magyarországon*, L'Harmattan – MTA PTI

Lynn White, Jr.

- 2000 *Ökológiai válságunk története*. In *Természet és szabadság* (szerk.: Lányi András)
Osiris, Budapest, 27-36.pp

Murray Bookchin

- 2000 Városellenes urbanizáció. In *Természet és szabadság* (szerk.: Lányi András)
Osiris, Budapest, 183-190.pp

Szabó Máté

1989 *Politikai ökológia. Szemelvények a nyugati alternatív mozgalmak elméletéről és politikájáról*, Bölcsész Index Centrál Könyvek 2., Budapest

Valuska László

2009 *Ökofarmmal a gazdasági válság ellen*

<http://index.hu/kultur/életmod/okofarm1209/> [2012.04.05.]

Vander Wal, Lisa

2010 *South Cache Ecovillage: Addressing the Past, Present, and Future*

http://www.cnr.usu.edu/envs/files/uploads/ENVS%20Stuff/Bioregional%20Planning%20Thesis/Lisa_Vander_Wal_Thesis.pdf [2012.12.25]

Varga Géza

2009 Vidékfejlődés: bűvészmutatványok örök ellenszélben, *Gazdálkodás*, 4. szám

<http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/92489/2/VargaG.pdf> [2012.04.15.]

További internetes források:

<http://galgahevizi.okofalunkert.hu>

<http://www.gaiaalapitvany.hu/>

<https://www.smartportal.hu>

<http://gen.ecovillage.org/>

<http://www.programturizmus.hu/tpartner-galgafarm.html>

http://fogyasztok.hu/cikk/20090401/okofalu_koltozes_tanacsok_feltetelek_es_arak

<http://index.hu/kultur/életmod/okofarm1209/>

VII. Melléklet

Interjúvázlat:

- I. Korábbi lakóhely, lakókörülmények:
 1. Hol született? Milyen családban született? Szülei milyen foglalkozást űznek/ űztek?
 2. Milyen házban éltek, milyen körülmények között?
 3. Hogyan ítéli meg gyermekkorát, akkori körülményeit?

- II. Tanulmányok, munka, érdeklődési területek:
 1. Hol végezte az általános- és középiskolát?
 2. Mi iránt érdeklődött ekkor?
 3. Főiskolai, Egyetemi végzettség? Miért ezt a hivatást választotta?
 4. Hol dolgozik? Milyen beosztása van?
 5. Hol van a munkahelye? (ha szükséges ki kell térni az ingázás körülményeire, rendszerességére, időtartamára)
 6. Családi körülményei? (Házasság, élettárs, gyerekek, ha szükséges megtudni, hogy a gyerekek milyen korúak, hol tanulnak és mit.)

- III. Zöld projektekkel való találkozásuk, gondolkodásbeli változások:
 1. Hol, kitől hallott először a környezettudatosságról, annak lehetőségeiről?
 2. Mit tett meg a környezetének védelme érdekében?
 3. Miért választotta lakhelyének az ökofalut?
 4. Miben változott meg élete?
 5. Milyen alternatív módszereket alkalmaznak, részesítenek előnyben?
 6. Mit gondol azon életszakaszáról, amelyet nem az ökofaluban töltött?
 7. Milyen akadályait látja az ökofalu projekt megvalósításának?

- IV. Város és falu elképzelések
 1. Szeret az ökofaluban élni? Miért/ Miért nem?
 2. Miben különbözik a falusi élet a városi élettől?
 3. Visszaköltözne a városba?
 4. Mi a véleménye a városról és a városi emberekről?

5. Milyen a közösség a faluban, milyen a falusi ember?
6. Milyen különbséget lát a falusi és a városi ember között ?(erkölcsi, szellemi, stb)
7. Milyen pontokon érintkezik azokkal az emberekkel, akik nem ezt az életformát élik?

V. Község, maga pozicionálása:

1. Honnan hallott az ökofaluról? Ki hívta fel a figyelmét az ökofalura?
2. A falu közösségével milyen kapcsolatot ápol?
3. Milyen programokon vesz részt az ökofaluban és milyen tevékenységet végez ilyenkor?
4. Mennyi szabadideje van, mennyi időt tölt az ökofaluban? (időmérleg)

Az ökofalu szellemisége:

1. Mi, az Ökofalu lakói hiszünk az egyének szabadsághoz és boldogsághoz való jogában. Támogatjuk és köszöntjük a sokszínűséget és a kreativitást. Tehát minden lakó alapvető joga saját életének kiteljesítése, mindaddig, míg ez által másokat nem korlátoz e joguk gyakorlásában, vagy ez által nem rombolja a közösséget.
2. Vállaljuk, hogy bölcsességünkkel, kreativitásunkkal, erőnkkel és energiáinkkal, a közösséggel munkálkodunk. Erőnkhöz, tehetségünkhöz, lehetőségeinkhez mérten, az aktuális feladatok függvényében, részt veszünk a falu életét alakító munkában, megbeszéléseken, Falugyűléseken.
3. Törekszünk rá, hogy a lehető leginkább összhangban éljünk a természettel. Környezetünk megóvásának érdekében felülbíráljuk saját szükségleteinket. Környezetünkhöz való igényességünk kifejezésére közterületeinket ugyanolyan tisztán tartjuk, mintha a saját udvarunk volna.
4. Lakhelyünkül olyan épületet készítünk, mely hangulatában, esztétikájában, építőanyagában megfelel az Ökofalu szellemiségének. Építési engedélyünk beadása előtt bemutatjuk a terveket a faluközösségnek, és elfogadjuk a Falugyűlés esetleges vétőjogát az egységes és rendezett falukép érdekében. Telkünket nem hagyjuk sokáig parlagon, a telek vásárlását követően 1 éven belül építési engedélyt szerzünk, és 3 éven belül oda beköltözünk.
5. Útjaink jó állapotban tartása érdekében a faluban a lehető legkevesebbet használjuk gépjárművünket. A saját hibánkból, vagy az építkezésünk következtében keletkező úthibákat helyreállítjuk, vagy a helyreállítatás költségeit megfizetjük.
6. Mindannyiunk biztonsága érdekében az Ökofalu területén belül a lakó- és pihenőövezetekre vonatkozó szabályok szerint közlekedünk. (a gyalogosoknak mindig elsőbbséget adunk; a jobbkez szabályt alkalmazzuk; nem hajtunk gyorsan, legfeljebb 20 km/h-val) A gyermekekre, idősekre fokozott figyelmet fordítunk.
7. A Falu minden egyes lakójának joga van háziállatot tartani. Az állatok gazdái felelnek állataik jólétéért, valamint az általuk okozott esetleges károkért. Vállalják, hogy állataik után -amennyiben szükséges- takarítanak, és törekednek rá, hogy lakótársaikat ne zavarják.
8. Törekszünk rá, hogy egymás felé szeretettel és megértéssel forduljunk, mások hibáit és hiányosságait lehetőségeink szerint toleráljuk, bízva abban, hogy ők is hasonlóképpen tolerálják saját hibáink és hiányosságaink. Törekszünk rá továbbá, hogy esetleges konfliktusainkat mindenki számára elfogadható kompromisszumokkal oldjuk meg.
9. Saját érdekünkben is, lehetőségeinkhez mérten részt veszünk a Falugyűléseken. A Falugyűlések pontos időpontját, helyszínét és a témákat mindenki számára elérhetően meg kell hirdetni. A Falugyűlésen megjelentek – a létszámtól függetlenül – teljes egyetértéssel, (konszenzussal) de legalább 80%-os többséggel dönthetnek a Falu életével kapcsolatos kérdésekben. A távolmaradók képviselőjükkel megbízhatják a falu bármely lakóját.
10. A faluközösség bármelyik lakójának a vendége, mindenki vendége. Szívesen fogadjuk azért, hogyha elmegy, akkor az Ökofalu jó hírnevét vigye magával. A vendég számára is érvényesek „A Galgahévízi ökofalusi élet szellemisége” fogalmazvány előírásai, melyre a vendéglátó köteles a vendég figyelmét felhívni.
11. Az Ökofalu lakói elfogadják, és magukra nézve kötelezőnek tekintik a mindenkori Falugyűlés által hozott határozatokat, miképpen a jelen „A Galgahévíz ökofalusi élet szellemisége” fogalmazványt is.

12. Jelen fogalmazvány a Falugyűlés konszenzusával (teljes egyetértésével) bármelyik Falugyűlésen módosítható.

Képek az ökofaluról:

Ökofalu makettje:

<http://www.nol.hu/archivum/archiv-339017> [2012.04.17.]

Az ökofalu szélkereke:

<http://www.programturizmus.hu/tpartner-galgafarm.html> [2012.04.19.]

Az ökofalu tájképe:

<http://klimabarat.hu/node/301> [2012.04.19.]

Az ökofalu sorháza:

Galgafarm:

<http://www.vandoriskola.hu/?q=node/405> [2012.11.09.]